DOI 10.47315/archives2021.329.169

УДК 94(477.83)«14»:930.253

Богдан Смерека

кандидат історичних наук,

науковий співробітник,

Львівське відділення

Інституту української археографії та джерелознавства

імені М. С. Грушевського НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1287-5440>

ТРИ МАЛОВІДОМІ ДОКУМЕНТИ XV СТОЛІТТЯ ДО ІСТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ

Анотація. **Мета роботи** – доповнити знання про історію Львівської землі у складі Руського воєводства у другій і третій чверті XV століття крізь призму окремих поселень в її складі. **Наукова новизна** дослідження полягає у впровадженні до наукового обігу 3-х документів, що раніше ніде не публікувалися: надання в заставу Владиславом III Варненчиком Миколаю з Міланда 3-х дворич (одне з них згодом стало селом Зашковичі) (1442 р.), підтвердження Казимиром IV Ягеллончиком права Петра Берлі зі Струтина на володіння селом Юріїв Кут (1469 р.) і надання цим же монархом німецького права селу Ремезівці (1471 р.). Документи були виявлені у книгах львівського гродського (перший і другий) та земського (третій) судів, що зберігаються в Центральному державному історичному архіві України, м. Львів. **Методологія дослідження** опирається на загальнонаукові методи аналізу і синтезу. Для встановлення вірогідності датування, ідентифікації перелічених місцевостей і осіб, а також оцінки кількісних параметрів, вміщених в актах, залучено також історико-критичний та історико-порівняльний методи. Ці ж методи дозволяють виявити особливі риси досліджуваних документів, які вирізняють їх серед аналогічних надавчих актів Коронної канцелярії. **Перспектива подальших досліджень** полягає в актуалізації невідомих і маловідомих документів до історії українських земель доби пізнього середньовіччя. Впроваджені до наукового обігу, вони послужать цінним матеріалом для різного роду довідкових видавничих проєктів. **Висновки.** Кожен з опублікованих актів цінний як своїм змістом, так і самим фактом укладення. Перший дає змогу встановити нову дату першої згадки про с. Зашковичі, а також є рідкісним прикладом надання Владиславом III у заставу дворич (а не сіл, міст чи староств). Другий документ містить першу згадку про с. Юріїв Кут (нині не існує) та про Долинське староство (помилково назване повітом), в якому це село знаходилося. Нарешті, третій документ є важливим свідченням поширення німецького права у східній частині Львівської землі (де воно було рідкістю). У самому ж Поморянському маєтковому комплексі, до якого належали Ремезівці, не було більше сіл, що отримали подібний привілей.

Ключові слова: Львівська земля; Руське воєводство; Польське королівство; Владислав III Варненчик; Казимир IV Ягеллончик; документи; архів.

© Б. Смерека, 2021

Актові документи Польського королівства доби пізнього середньовіччя здавна є об'єктом значного дослідницького інтересу. Їх активне впровадження до наукового обігу розпочалося ще в 1848 р., із виданням першого тому збірника джерел «*Codex diplomaticus Poloniae*»¹. У 3-х його томах були опубліковані у т. ч. документи до історії Руського воєводства. Надалі вони видавалися в ряді інших серійних публікацій джерел та окремих їх збірок, у монографіях і довідниках, газетах і наукових журналах².

Публікація документів Корони Польської доби пізнього середньовіччя не є самоціллю. Починаючи з 80-х років XX ст., на підставі даних цих джерел польськими дослідниками було підготовлено до друку низку довідників за трьома тематичними серіями:

1. «Ітинерарії» – довідники про всі місця перебування польських монархів упродовж їх правління³;

2. Довідники про поселення, а також географічні й інфраструктурні об'єкти, згадані в давніх актах⁴;

¹ *Codex diplomaticus Poloniae* / editus studio et opera: L. Ryszczewski et A. Muczkowski. Varsaviae, 1848. Т. I. [5], XXIII, 367, [1], 8, LXXII s., [6] k.tabl.

² Ми свідомо не наводимо посилань із найменуваннями цих праць, перелік яких станом на 2021 р. нараховує більше сотні позицій. Усіх зацікавлених скеруємо до першого тому видання «Міста на магдебурзькому праві українських земель у XIII–XIX ст.», підготовленого у Львівському відділенні Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України. Тут, у рубриці «Скорочення джерел і літератури» вміщено перелік основних польських, українських і російських видань, де публікувалися тексти й регести (короткі окреслення змісту) актів доби пізнього середньовіччя до історії Руського й Белзького воєводств. Див.: Міста на магдебурзькому праві українських земель у XIII–XIX ст. Т. 1: Руське та Белзьке воєводства / упорядн.: М. Капраль, Б. Смерека, А. Фелонюк. Львів, 2019. С. 29–31.

³ *Itinerarium króla Kazimierza Jagiellończyka 1440–1492* / oprac.: G. Rutkowska. Warszawa, 2014. 422, 8 s. tabl. [Itineraria Jagiellonów; t. 1]; *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386–1434* / oprac.: A. Gąsiorowski; do druku przygotowali: A. Gąsiorowski i G. Rutkowska. Wyd. drugie, popr. i uzupełn. Warszawa, 2015. 172 s. [Itineraria Jagiellonów; t. 2]; *Itinerarium króla Aleksandra Jagiellończyka 1492–1506* / oprac.: K. Pietkiewicz. Warszawa, 2016. 217, [3] s., 8 s. tabl. [Itineraria Jagiellonów; t. 3]; *Itinerarium króla Władysława III 1434–1444* / oprac.: S. Sroka, W. Zawitkowska. Warszawa, 2017. 133, [3] s., [8] s. tabl. kolor. [Itineraria Jagiellonów; t. 4]. Ще одне, не присвячене Ягеллонам, видання: *Itinerarium króla Stefana Batorego 1576–1586* / oprac.: M. Wrede. Warszawa, 2010. 155, [1] s.

⁴ Так звані «українські воєводства» (Белзьке, Брацлавське, Волинське, Київське, Подільське, Руське, Чернігівське) поки представлені лише тритомним виданням словника про Сяноцьку землю Руського воєводства. Див.: *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu* / oprac.: A. Fastnacht, A. Fastnacht-Stupnicka, A. Gąsiorowski. Brzozów, 1991. Cz. 1: A–I. 176 s.; Brzozów, 1998. Cz. 2: J–N. 176 s.; Kraków, 2002. Cz. 3: O–Z. 280 s.

3. Довідники про земських урядників (від воєводи до писаря)⁵.

Географічні межі дослідження. Львівська земля вперше згадується в польсько-литовському договорі 1352 р.⁶ З утворенням у 1434 р. Руського воєводства земля увійшла до його складу, а її центр – Львів – став воєводським центром. Територія землі була сформована з ряду волостей, що існували ще з княжого часу – Глинянської, Городоцької, Львівської, Олеської, Підгорайської, Щирецької, а також Жидачівської, що через свою віддаленість зберегла окремішність у формі однойменного повіту (це відображалось у відповідній формулі актових документів: «Львівська земля і Жидачівський повіт»). Окремими повітами стали також Львівська, Глинянська, Городоцька та Щирецька волості⁷, натомість Підгорайська (зважаючи на відсутність згадок про неї після 1426 р.⁸) з Олеською⁹ перестали існувати.

Досліджувані акти. Про внутрішній поділ Львівської землі важливо було згадати тому, що кожен із 3-х документів, які ми розглядаємо і публікуємо (Додатки 1–3)¹⁰, стосується поселень у 3-х різних її повітах.

⁵ Всього для «українських воєводств» у рамках третього тому «Руські землі» серії «Урядники давньої Речі Посполитої» випущено 5 «зошитів»: *Urządnicy dawnej Rzeczypospolitej XIV–XVIII wieku: spisy. T. 3: Ziemie ruskie* (далі: *Urządnicy...*). Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1987. Zeszyt 1: *Urządnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka): spisy / oprac.: K. Przyboś. 417 s.; Urządnicy... Kórnik, 1992. Zeszyt 2: Urządnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku: spisy / oprac.: H. Gmiterek, R. Szczygieł; pod red. A. Gąsiorowskiego. 282 s.; Urządnicy... Kórnik, 1998. Zeszyt 3: Urządnicy podolscy XIV–XVIII wieku: spisy / oprac.: E. Janas, W. Kłaczewski, J. Kurtyka, A. Sochacka; pod red. A. Gąsiorowskiego. 443 s.; Urządnicy... Kórnik, 2002. Zeszyt 4: Urządnicy województw kijowskiego i czernichowskiego XV–XVIII wieku / oprac.: E. Janas, W. Kłaczewski. 344 s.; Urządnicy... Kórnik, 2007. Zeszyt 5: Urządnicy wołyńscy XV–XVIII wieku: spisy / oprac.: M. Wolski. 189 s.*

⁶ Українські грамоти. Київ, 1928. Т. 1: XIV в. і перша половина XV ст. / упорядн.: В. Розов. № 3. С. 5.

⁷ Детальніше див.: *Szyska J. Kształtowanie się podziałów terytorialnych Rusi Czerwonej na przykładzie ziemi lwowskiej / Średniowiecze Polskie i Powszechnie. 2011. T. 3(7). S. 120–140.*

⁸ *Ляска В. Districtus Podhorayensis: до проблеми територіальної організації Галицько-Волинського порубіжжя у XIII–XIV століттях // Княжа доба: історія і культура. Львів, 2013. Вип. 7. С. 111.*

⁹ Олеська волость була окремим повітом (*districtus Olescensis*) короткий період із 1434 р. до 1441 р. 24 травня 1441 р. Владислав Варненчик передав повіт у володіння перемишльському підкоморію Яну з Сенна. Див.: *Zbiór dokumentów małopolskich* (далі: *ZDM*). Wrocław, 1975. Cz. VIII: Dokumenty z lat 1435–1450, uzupełnienie: dokumenty z lat 1286–1442 / wyd.: I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś. № 2308, S. 123–126.

¹⁰ Автор висловлює щиру подяку Миронові Капралю за допомогу в розчитуванні та перекладі 3-х документів.

Самі акти були виявлені у вигляді копій в чистових книгах донесень городського (перший і другий) та земського (третій) судів Львова. Мова йде про:

1. Надання в заставу Владиславом III Миколаю з Міландова 3-х дворлиц (одне з них згодом стало селом Зашковичі) в *Городоцькому* повіті (Буда, 28 червня 1442 р.; вписано до актів 25 березня 1617 р.)¹¹;

2. Підтвердження Казимиром Ягеллончиком права Петра Берли зі Струтина на володіння селом Юріїв Кут у *Жидачівському* повіті (Львів, 24 березня 1469 р.; впис за 1 травня 1555 р.)¹²;

3. Надання цим же монархом німецького права селу Ремезівці у *Львівському* повіті (Краків, 27 червня 1471 р.; впис за 17 липня 1550 р.)¹³.

У процесі пошуку документів нам допомогли відповідні реєстри з 10-го тому «Aktów grodzkich i ziemskich»¹⁴, хоча в кожному з них укладачі видання Октав Петруський (Oktaw Pietruski) і Ксаверій Ліске (Xawery Liske) допустили помилки. Так, в реєстрі до першого документа згадані в ньому дворища названі селами (також селом названо сам денотат «дворище»: Załowicze, Szaków, Dworzyszcz, Czuryłów). Назву Jurjowkath (з другого документа) укладачі чомусь розчитали як «Юріївку», а Rzemyszenzowce (у третьому документі) не ототожили з Ремезівцями (відсутня вказівка на відповідну сторінку в географічному покажчику; аналогічна ситуація – із Зашковичами¹⁵).

Перший документ апелює до поширеної в XV ст. практики передання польськими монархами сіл та міст із власного домену (а також цілих староств) у заставу шляхті для поповнення доходів королівського двору. Особливо активно коронні маєтки заставляв саме Владислав III¹⁶. У цьому випадку йдеться про передання ним дворлиц Зало-

¹¹ ЦДІАЛ України (Центральний державний історичний архів України, м. Львів). Ф. 9. «Львівський городський суд». Оп. 1. Спр. 371 (Чистова книга донесень, 1617–1618 pp.). Арк. 396–398.

¹² Там само. Спр. 329 (Чистова книга донесень, 1550–1555, 1585 pp.). Арк. 187–189.

¹³ Там само. Ф. 10. «Львівський земський суд». Оп. 1. Спр. 14 (Чистова книга вписів угод, донесень і декретів, 1547 р.). Арк. 234–235.

¹⁴ Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie (далі: AGZ). Lwów, 1884. T. 10. Spis oblat zawartych w aktach grodu i ziemstwa lwowskiego / oprac.: O. Pietruski, X. Liske. S. 4, № 77; S. 9, № 133, 141.

¹⁵ Ibid. S. 511, 538.

¹⁶ Застави Владислава Варненчика в Руському воєводстві вивчав Юрій Зазуляк, який нарахував 195 монарших записів у період з 1435 р. до 1444 р., із них 62 – у 1442 р. Див.: *Зазуляк Ю.* Застава як елемент роздавничої політики Ягеллонів у Галицькій Русі в XV ст. // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 2000. Вип. 35–36. С. 43–57.

вичі (ототожнюємо його із селом Зашковичі¹⁷), Шаків та Чурилів (або Киселикове) в утримання Миколаю з Міландова за 25 польських гривень (1 гривня = 48 грошів). Достеменно не відомо, ким був кредитор. Припускаємо, що йдеться про Миколая Костра, рідного брата Анджея Костра, який з 1431 р. до 1455 р. володів селом Міланув у Люблінській землі Сандомирського воєводства¹⁸.

Згадані дворища, згідно з документом, передавалися Миколаю та його спадкоємцям до того моменту, поки монарх чи його наступники не сплатять боргу, що є типовим зразком антихристичної безтермінової застави (притаманної для більшості надань Владислава III¹⁹). Сума боргу – 25 гривень – дуже мала у порівнянні з іншими заставами, що мали місце в Руському воєводстві і, зокрема, в тому ж Городоцькому повіті. Так, незадовго перед 1442 р. (точна дата невідома) монарх записав Яну Речичанському 380 гривень на селі Речичани²⁰. У вересні 1442 р. король відновив Станіславу Сярці запис 200 гривень на 4-х дворищах (одне з них згодом стало селом Татаринів)²¹. Додамо також, що самі дворища, як об'єкт застави в Руському воєводстві, серед надань Владислава Варненчика трапляються дуже рідко²².

Місце і дата укладення першого розглянутого документа вказують на його автентичність – у червні 1442 р. Владислав III справді перебував у Буді (нині у складі Будапешта (Угорщина), на правому березі Дунаю). Упродовж цього місяця ним було передано в заставу ще кілька поселень, а також ціле Львівське староство²³.

Другий документ є монаршим підтвердженням права Петра Берли зі Струтина на володіння неіснуючим нині селом Юріїв Кут. Зазначено, що поселення розташоване на річці Твара в Долинському повіті. На

¹⁷ Село зафіксовано в переліку поселень Городоцького староства в документі за 22 червня 1473 р. Дотепер це була найдавніша згадка про Зашковичі. Див.: AGAD w Warszawie (Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie). Metryka Koronna (MK). Księgi Wpisów (Libri Inscriptionum). Sygn. 12. K. 142 v.

¹⁸ Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu / oprac.: S. Kuraś. Warszawa, 1983. S. 152.

¹⁹ Зазуляк Ю. Застава як елемент роздавничої політики... С. 46.

²⁰ Szyszka J. Terytorium i infrastruktura gospodarcza starostwa gródeckiego do połowy XVI wieku // Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych. Kraków, 2012. T. 1 / pod red. W. Bukowskiego, T. Jurka. S. 679.

²¹ ZDM. Wrocław, 1975. Cz. VIII: Dokumenty z lat 1435–1450, uzupełnienie: dokumenty z lat 1286–1442 / wyd.: I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś. S. 217–218, № 2414.

²² Крім згаданого вище відновленого запису 1442 р. та досліджуваного нами документа вдалося відшукати ще 2 записи 40 і 200 гривень на дворищах. Див.: Ibid. S. 11–12, № 2184.; S. 191–192, № 2381.

²³ Ibid. S. 184–187, № 2372–2376; S. 188–190, № 2378–2379.

жаль, ні гідронім, ні найменування повіту не дають змоги більш точно ідентифікувати місцезнаходження Юрієвого Кута²⁴. Про річку Твара не вдалося відшукати інших джерельних свідчень²⁵. Що ж до Долинського повіту, то такого не існувало, натомість було Долинське староство в Жидачівському повіті²⁶.

Попри некоректне окреслення назви Долинського староства, документ дає змогу переглянути твердження про те, що вперше це староство згадується в документах за 1470 р.²⁷ (як «тенута», тобто заставне володіння, – у цьому випадку, Юрші з Ходороставу²⁸). Як бачимо, одне з сіл у його складі²⁹ ще задовго до Юрші належало представнику місцевої дрібної (т. зв. «гніздової») шляхти з роду Струтинських – Петру

²⁴ Польський дослідник Януш Шишка (Janusz Szyszka) припустив, що Юріїв Кут знаходився поруч із селом Лоп'янкою. Див.: *Szyszka J. Formowanie i organizacja dóbr monarszych w ziemi lwowskiej od połowy XIV do początku XVI wieku. Kraków, 2016. S. 415.*

²⁵ Рівно через століття, у 1569 р. відбулася ревізія Юрієвого Кута. В укладеному після її проведення протоколі, зокрема, зазначено: «Діялося в місці або на вершині гори та на струмку чи потоці, званому Білий Потік, де шляхетні Ян, Мельхіор і Єжи Белявські, державці села Тур'я, разом зі своїми підданими діничного села Юріїв Кут сусідню стіну [межу з сусіднім селом – Б. С.] досліджували» (оригінальний текст: «Acta sunt haec in loco seu superioritate montis et riuuli seu torrentis Býalý Pothok nuncupati, vbi nobiles Joannes, Melchior et Georgius Bieliawsczý ville Turza tenutary vna cum subditis suis hereditate ville Juriowkath parietem collateralem agnoueunt»). Припускаємо, що Юріїв Кут знаходився біля Тур'ї, а межею двох сіл («стіною») служив Білий Потік. Ймовірно, це і є ріка Твара з документа 1469 р. Див.: ЦДІАЛ України. Ф. 9. Оп. 1. Спр. 342 (Чистова книга донесень, 1583 р.). Арк. 1009.

²⁶ Знаємо про ще один випадок, коли «староство» (*capitaneatus*, рідше *praefectura*) в актовому документі йменується «повітом» (*districtus*): у документі – надання села Костанчичі (нині Костенів) у довічне володіння Єжи Чартковському (26 березня 1547 р.); місцеположенням поселення названо неіснуючий Рогатинський повіт. Насправді село входило до Рогатинського староства Львівської землі. Див.: *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contexuit indicesque adiecit T. Wierzbowski. Varsovia, MCMXV. T. 4, cz. 3. S. 285, № 22722.*

²⁷ AGZ. Lwów, 1891. T. 15: *Zapiski sądów lwowskich od r. 1457 do r. 1500 / oprac.: O. Pietruski, X. Liske. S. 454, № 3471.*

²⁸ До речі, як долинський староста Юрша фігурує серед свідків розмежування королівських (Стоки і Любешка) і діничних (Стрілки, Свірж, Глібовичі і Тучне) сіл у Руській землі, що відбулося (згідно акта) аж у 1422 р. Власне, неможливість присутності саме Юрші при цьому межуванні спонукає до припущення про неавтентичність цього документа. Див.: *Смерека Б. Розмежування сіл у Руській землі у 1422 році // Український археографічний щорічник. Нова серія. Київ, 2020. Вип. 23/24. С. 559, 562, 566.*

²⁹ *Szyszka J. Formowanie i organizacja dóbr monarszych... S. 319–320.*

Берлі³⁰ (підкреслимо, що в 1469 р. Казимир IV не надавав йому село, а підтвердив попередню донацію, текст якої не виявлено).

Датування та місце укладення (а, відтак, і автентичність) цього документа не викликає підозр – Казимир Ягеллончик справді перебував другу половину лютого і практично весь березень 1469 р. у Львові. Цікаво, що 24 березня, у день підписання акта, монарх відбув до Городка, де в його присутності відбувалася ревізія королівських надань³¹.

Третій документ є наданням німецького права (спрощений взірць магдебурзького права для сіл) Ремезівцям. Це село (вперше згадане у 1445 р.) у XV ст. належало до значної маєтності на сході Львівської землі з центром у Поморянах³². Володіла нею родина Кердеїв (Кердейовичів), представники якої переселилися сюди з Волині на зламі XIV–XV ст. У самому документі власником села названо львівського підчашого Петра Ремезівського зі Шпиколос, що доводився племінником Яну Грицьку Кердею з Поморян, львівському каштеляну (1434–1438 рр.) та подільському воєводі (1439–1462 рр.).

Надання німецького права Ремезівцям підпорядковувало місцеву громаду солтису (*scultetus*), який отримував право судити мешканців села. Сам він ніс відповідальність перед власником маєтності та королем («...перед [...] дідичем, [...] або перед нами і нашим королівським судом»). Польський історик Стефан Соханєвич (*Stefan Sochaniewicz*), який вивчав цей акт разом з іншими локаційними привілеями Львівської землі (на відміну від укладачів «*Aktów grodzkich i ziemskich*», дослідник вірно ідентифікував село), розтлумачив цю норму документа так: «Війт, як війт [солтис, як солтис – Б. С.], відповідає перед королем, як приватна особа – перед паном»³³. Загалом, С. Соханєвич не виявив якихось особливих рис цього акта. Це був типовий локаційний привілей для села (дуже схожі отримали села Зубра (1408 р.), Вербіж (1423 р.) і Татаринів (1443 р.))³⁴.

Однак, цінність документа для Ремезівців у самому факті надання – у Поморянській маєтності Кердеїв не було більше сіл, що отрима-

³⁰ Ряд представників цієї родини у XVI–XVII ст. носили родові прізвища «Берло» та «Берлич», наприклад, Прокіп Берло (1512 р.) і Петро Берлич Струтинські (1662 р.). Див.: AGAD w Warszawie. MK. Księgi Wpisów (*Libri Inscriptionum*). Sygn. 26. K. 95; Ibid. Archiwum Skarbu Koronnego. Dział 1 (*Rejestry podatkowe*). Sygn. 73. K. 315.

³¹ *Itinerarium króla Kazimierza Jagiellończyka...* S. 223.

³² Маєтності присвячена стаття вже згаданого Я. Шишки: *Szyska J. Dobra pomorzańskie Kierdejów (Kierdejowiczów) w ziemi lwowskiej w XV wieku // Średniowiecze Polskie i Powszechne*. 2020. T. 12(16). S. 161–208.

³³ *Sochaniewicz S. Wójtostwa i sołtystwa pod względem prawnym i ekonomicznym w ziemi lwowskiej*. Lwów, 1921. S. 230.

³⁴ Ibid. S. 36, 43, 60, 93, 223, 230, 404, 411.

ли аналогічний привілей. Загалом, у Львівській землі німецьке право було розповсюджене в її західній частині, де знаходилися практично всі королівщини (крім фрагмента Рогатинського староства). У східній частині землі, де були приватні і зрідка духовні маєтності, німецьке право впродовж XIV–XV ст. було надане лише 9-ти селам (включно з Ремезівцями)³⁵.

Датування і місце укладення локаційного привілею для Ремезівців вказує на його автентичність – достеменно відомо, що Казимир Ягеллончик перебував у Кракові з 12 травня до 25 липня 1471 р.³⁶

Таким чином, нами проаналізовано та публікується зміст 3-х мало відомих документів до історії Львівської землі Руського воєводства. Йдеться про акти, укладені в другій та третій чверті XV ст. і підписані польськими королями Владиславом Варненчиком і Казимиром Ягеллончиком: передання в заставу 3-х дворич (1442 р.), підтвердження прав на володіння поселенням (1469 р.), надання селу німецького права (1471 р.). Кожен з актів присвячений населеним пунктам у 3-х різних повітах Львівської землі: Городоцькому, Жидачівському і Львівському. З огляду на давність документів, вони містять перші згадки про окремі названі в них поселення (Зашковичі та Юрїв Кут) та адміністративні утворення (Долинське староство). Реципієнтами надань у всіх 3-х випадках виступають представники шляхти: у першому – не місцевої (за нашим припущенням – люблінської), у другому – місцевої дрібної (т. зв. «гніздової»), у третьому – волинського походження, осілої у Львівській землі приблизно за три чверті століття до появи документа.

Названі акти цінні не лише своїм змістом, а й самим фактом укладення. Так, перший документ є прикладом надання дворич, що дуже рідко були об'єктами застав (ймовірно, це вплинуло на суму монаршого боргу, що незвично малу у порівнянні з іншими). Другий документ – найдавніше віднайдене підтвердження передачі у володіння шляхтичеві села у вже оформленому Долинському старостві. Третій документ є єдиним свідченням розповсюдження німецького права серед сіл Поморянського маєткового комплексу і одним із 6-ти локаційних привілеїв для сіл на сході Львівської землі.

Автентичність актів не викликає підозр. Місця і дати їх укладення співпадають із реконструйованими на підставі низки інших документів «ітинераріями» названих вище польських монархів.

³⁵ Йдеться про 6 привілеїв: для Ушкович (1397 р.), Клекотова (1419 р.), Жукова і Дрищева (1420 р.), Поточан і Рекшина (1430 р.), Ремезівців (1471 р.), Княгинич (1483 р.), а також про одну згадку про вїта в Жабокруках (1453 р.). Всього С. Соханевич навів перелік із 169 поселень (в т. ч. міст) у Львівській землі, які отримали локаційний привілей. Див.: Ibid. S. 393–409.

³⁶ Itinerarium króla Kazimierza Jagiellończyka... S. 233.

Згадані документи публікуються латинською мовою, згідно з текстами копій, вміщених в актові книги гродського та земського судів Львова. Також подано їх авторський переклад українською мовою.

Додаток 1.

1442 р., червня 28 – Надання Владиславом III трьох дворич у Городоцькому повіті Львівської землі в заставу Миколаю з Міландова

[// с. 396]*

Vladislaus Dei gratia Hungariae, Poloniae, Dalmaciae, Cr[o]aciae rex, Lituoniaeq[ue]** princeps supremus et haeres Russiae etc. [// с. 397] [Signi] ficamus tenore praesentium, quibus expedit uni[versis] et singulis. Quomodo ante attenden[tes] gratae [fide]li[tat]is obsequia studiosa, quibus nobilis Nicola[us] [de] Milandow, fidelis noster dilectus, maiestati n[ost]rae [m]ultipliciter complacuit. Signanter t[ame]n hoc regno n[ost]rae Hungariae auctoq[uae] fidelitatis studio praestantius in futu[ru]m poterit complacere. Horum intuitu volens ipsum grat[iaru]m n[ost]rarum prosequi fauorib[us] et ad obsequia nostra continuo reddere promptiore[m] sibi in et super curys n[ost]ris, v[ideli]c[e]t Załowicze, Szakow Dworzyszcze, Czuryłow Dworzyszcze al[ia]s Kisielikowo Dworzyszcze nuncupatis in terris Russiae et di[stri]ctu Grode[ce]n[si] sitis, viginti quinque marcas monetae et numeri Polonica[rum] communiu[m], quadraginta octo grossos in marcam quilibet computan[do], inscribimus, assignamus, damus, donamus et largimur per usu Nicolaum et ips[os] l[egi]ttimos succ[ess]or[um] habendis, tenendis, utifruen[dis] et pac[ific]e et quiete possiden[dis] cum omnibus et singulis praedictar[um] curiam, utilitatis, fructibus, censib[us], redditibus, prouentibus, agris, pratis, campis, pascuis, sylvis, borris, gaÿs, nemoribus, rubetis, mericis, sereptis, virgultis, fluuys, fluminibus, lacubus, piscinis, stagnis, paludibus, torentibus, riuis, aquis, aquaru[m] decursibus, molendinis, emolumentis, mellificys, vefationib[us]***, alÿsq[uae] obuencionibus et pertinentys un[ive]r[s]is, tamdiu, quo usq[uae] per nos aut n[ost]ros l[egi]t[i]mos succ[ess]ores sibi, aut suis succ[ess]oribus l[egi]timis praefatae viginti quinque marcae monetae et numeri praemissoru[m] integral[iter] et ex toto [// с. 398] fuerint persolutae. Quo facto praedictar[um] curiarum possessio ad nos et ad nostris l[egi]timos succ[ess]ores reuertetur pleno iure. Stationibus t[ame]n et iuribus n[ost]ris regalibus in omnibus semper saluis. Harum quibus sigillum nostru[m] est appensum testimonio l[itte]rarum.

Datum Budae feria sexta ipso die Sanctorum Petri et Paulo Ap[osto]lo[rum] anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo. Relatio magnifici Petri Odrowasz de Sprowa pallatini Leopoliensis. Lect[um] per Albertum de Zichlin r[egni] P[oloniae] vice cancellariu[m].

ЦДІАЛ України. Ф. 9. Оп. 1. Спр. 371. С. 396–398. Копія.

* Тут і далі в квадратних дужках цифрами вказано аркуш документа архівної справи, з якої він починається.

** Так у документі, вірно Lituaniaeque.

*** Так у документі, вірно venatonibus.

Переклад

Владислав Божою милістю король Угорщини, Польщі, Далмації, Хорватії, верховний князь Литви та дідич Русі і т. д. Повідомляємо змістом даної (грамоти), кому потрібно, всім і кожному. Що перед тим, звернувши увагу ласкаво на вірність, старанні послуги, які шляхетний Миколай з Міландова, наш вірний милий, маєстату нашому багаторазово виявляв. Особливо, однак, королівству нашому Угорщині з більшим бажанням вірність в майбутньому зможе виявляти. З огляду на це, бажаючи його прихильністю наших ласок обдарувати і, щоб до послуг наших постійно більш охоче повернути, записуємо, виділяємо, даємо, даруємо і обдаровуємо для користування Миколая і його законних спадкоємців на наших дворищах, зокрема званих Заловичі, дворище Шаків, дворище Чурилів або Киселикове дворище, розташованих в Руській землі і Городоцькому повіті, 25 гривень монети нашої загальноприйнятої польської лічби, де кожна гривня містить 48 грошів, щоб вони мали, тримали, використовували, спокійно і мирно володіли з усіма і кожним переліченим дворищем, користями, прибутками, чиншами, зручностями, доходами, ріллями, луками, полями, пасовищами, лісами, борами, гаями, пущами, хащами, дібровами, заплавними луками, чагарниками, потічками, ріками, озерами, ставами, болотами, потоками, струмками, водами, проточними водами, млинами, оплатами від змеленого збіжжя, бортями, місцями для полювання, іншими прибутками і належностями всіма так довго, аж поки нами або нашими законними спадкоємцями йому чи його згаданим законним спадкоємцям 25 гривень монети і лічби згаданих вище цілком і повністю не будуть сплачені. Після цього володіння згаданими дворищами нам і нашим законним спадкоємцям повернеться з усім правом. Однак завжди зберігаючи в усьому місця постою і наші королівські права. Для засвідчення до даної грамоти наша печатка є підвішена.

Дано в Буді у п'ятницю в день святих апостолів Петра і Павла року Божого 1442. За свідченням ясновельможного Пйотра Одровонжа зі Спрови, львівського воєводи. Прочитано Войцехом із Жихліна, підканцлером Польського королівства.

Додаток 2.

1469 р., березня 24. – Підтвердження Казимиром IV права Петра Берли зі Струтина на володіння селом Юрїв Кут у Жидачівському повіті Львівської землі

[// с. 188]

Kazimirus Dei gr[at]ia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussieq[ue] d[omi]nus et heres etc. Significamus tenore presentium vniuersis, quibus expedit, presentibus et futuris. Quo[d] ad insta[n]tia[m] petitiones pro p[ar]te nobil[i]s Petri Berla de Struthyn, fidel[i]s n[ost]ri dilecti, nobis oblatas potissimu[m] tu[m] obten[ui]t obsequijs suis, quibus nobis meruit compla[ce]re ipsu[m] Petru[m] Berlia et ipsius legitimos succesores circa bona sua Jur̃owkath in fluuio Thwara in terris Russie, Leopoliens[i] et districtu Dolinien[s]i, que hactenus tenet et possidet p[er]petuis t[em]porib[us] duximus conseruan[dum], et conserua[mus]q[ue] p[er] presen[tes] integral[ite]r et in toto iux[ta] vim et continenciam ac affectu[m] l[itte]rarum et

munime[n]toru[m] et priuilegiu[m], que sup[er] ipsa bona sua habet et habere dinoscit[ur]. Et quemadmodu[m] cu[m] huius[mo]di ac munimenta in se latius contine[n]t[ur] et sup[er] his vberius s[un]t expresse. Haru[m] quibus sigillu[m] n[ost]rum presen[tis] e[st] subappensum testimonio l[itte]rarum.

Dat[um] in ciuitate n[ost]ram Leopoliens[i] feria sexta proxima ante Dominicam Ramispalmaru[m]. Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono. R[ela]t[i]o v[er]n[er]abil[i]s Alber[ti] de Zichlin regni Polonie vicescancellarij.

ЦДІАЛ України. Ф. 9. Оп. 1. Спр. 329. С. 188. Копія.

Переклад

Казимир Божою милістю король Польщі, великий князь Литви, Русі і Пруссії господар та дідич і т. д. Повіdomляємо змістом даної (грамоти) всім, кому потрібно, нинішнім і прийдешнім. Що на внесені до нас прохання щодо шляхетного Петра Берли зі Струтина, нашого вірно милого, особливо за його послуги, якими перед нами заслужив, щоб ми вважали (вірним) зберегти на вічні часи того Петра Берлу і його законних спадкоємців при його дібрах Юріїв Кут на ріці Твара на Русі, у Львівській землі і Долинському повіті, які до цього часу він утримує і (якими) володіє. І зберігаємо даною (грамотою) цілком і повністю за силою, змістом і наміром грамот та документів і привілеїв, відповідно до яких він ті свої дібра має і (про які) відомо, що (ними) володіє. І в якийсь спосіб так про це в документах докладніше міститься і щодо цього ширше висловлено. Для засвідчення до даної грамоти наша печатка є підвішена.

Дано у місті Львові в найближчу п'ятницю перед Вербною неділею. Року Божого 1469. За свідченням велебного Войцеха з Жихліна, підканцлера Польського королівства.

Додаток 3.

1471 р., червня 27. – Надання Казимиром IV німецького права селу Ремезівці у Львівському повіті однойменної землі

[// с. 234]

In nomi[n]e Domi[ni amen]. Kazimirus Dei gratia rex Polonie, nec no[n] terrar[um] Cracouie, Sendomiriae, Siradie, Lanczicie, Cviauie, magnus dux Lithwanie, Russie, Prussieq[ue] ac Culmen[sis], Elbingen[sis] et Pomeranie dominus et heres, ad sempiterna[m] rei memoria[m]. Significamus tenore presentiu[m], quibus e[x] pedit, uniuersis presentibus et futuris, presentiu[m] nostra[m] habitur[is], quomodo petitionibus n[ost]re maiestati pro parte nobilis Petri Rzemyenszowsky * de Spiklossi, subpincerne Leopoliens[i], fidelis n[ost]ri dilecti, oblate annuen[te]s, villa[m] ipsius hered[i]t[ari]am v[ideli]cz[e]t Rzemyenszowcze in t[er]ra et districtu Leopoliens[i] sitt[am], prout in suis metis et limitibus circumferencialiter distincta existit et limitata, de iure Polonico siue al[ia]s Rutenico et quouis alio in ius Theutonicu[m], quod al[ia]s Maideburgen[se] dicitur, transponi[us], transtulimus et transferimus,

* Тут і далі в тексті надання та перекладі Петро Ремезівський названий Ременшівським, а село Ремезівці – Ременшевом або Ременшівцями.

transponimus[ue], transtulimus[ue] tenore present[iu]m mediante perpetue et in evvm, remouen[te]s ibid[em] om[n]ia iura Polonica, Rutenica et queuis alios modos et consuetudines vniuersas, quo ipsum ius Theutonicu[m] cum Maideburgen[se] plerumq[ue] consueuera[n]t perturbare, eximimus insuper absoluimus et perpetuo libertamus omnes et singulos cmetones et incolas pretacte ville Rzemýanszow ab om[n]i iurisd[iction]e et p[otes]tate omniu[m] et singulor[um] regni n[ost]ri pallatinor[um], castellanor[um], dignitarior[um], iudicu[m], subiudicu[m] ceteror[um]q[ue] officialiu[m] et ministerioru[m] eorund[em], vt cora[m] ip[s]is vel ip[s]or[um] aliquo pro caus[is] tam magnis, qua[m] paruis, puta, furti, incendi, homicid, membror[um] mutilac[i]o[n]is seu quibusuis alys enormibus excessibus, citati mi[n]ime respondebu[n]t, neq[ue] aliquas penas soluere tenebu[n]tur, sed cmetones et incole ville p[re]dicte Rzemýenszow cora[m] sculteto, qu[i] pro tempore fu[er]it, scultetus vero cora[m] prenomi[n]ato Petro [Rze] [// c. 235] myenszowsky, eiusde[m] herede vel alio pro tempore existe[n]ti ville possessore aut cora[m] nobis aut iudicio n[ost]ro regali, dum p[er] l[itte]ram n[ost]ra[m]q[ue] sigillo n[ost]ro sigillata[m] euocatus fu[er]it tractus et allatus, et hoc si in reddenda iustitia negli[g]ens fuerit vel remissus, tunc non alio, quam suo jure Teutonico de se querulantibus respondere sit astrictus. In causis vero criminalibus vel capitalibus superius e[x] p[re]ssar[um]* iudicandi, sentiendi, plectendi, p[er]ueniendi et condemna[n]di sculteto pro tempore existe[n]ti plenam et omnimoda[m] damus et conferimus tenore present[ia]m facultate[m] et p[re]fate[m], prout hoc ipsum ius Theutonicu[m] in o[mn]ibus suis capitulis, punctis, clausulis, articulis, condicionib[us] ac sentencijs postulat et requirit, iuribus tame[n] n[ost]ris regalibus semper et per om[n]ia saluis. Harum quibus sigillu[m] n[ost]ru[m] presentibus est appensum testimonio l[itte]rar[um].

Actum Cracouie f[er]i[a] qui[n]ta proxima post festum Sancti Joannis Baptiste anno Domi[n]i milesimo q[u]adri[n]gentesimo septuagesimo primo. Presentibus ibid[em] reuerend[issim]o [et] reueren[dis] in Christo patrib[us] domi[n]is Joanne sa[n]cte ecl[es]ie gneznen[si] archiep[iscop]o et primate, Jacobo ep[iscop]o Wladislavien[si], nec no[n] magnificis et generosis Joanne de Pilcza Cracouien[si], Luca de Gorka Poznanien[si], Stanislaw de Ostrorog Calisien[si], Nicolao de Cutno Lancziczien[si] pallat[in]is, Petro de Schamotuli Poznanien[si], Dobeslaw Cmita de Visnycze Lublinen[si], Joanne Zarambą de Kalinowa Siradien[si] et Stanislaw Wantropka de Strzelcze Sandeczen[si] castellan[is], Joanne de Rithwan regni Polonie et Michaelae Lyassoczki curie nostre marsalcis ad premissa testibus. Datum p[er] manus venerab[il]is Alberti de Zichlin custodis, Sandomirien[si], Gneznen[si], Cracouien[si], Wladislavien[si], Poznanien[si] ecl[es]iar[um] canonici, regni Poloniae vicecancellarj, sincere nobis dilecti. Ad relac[i]one[m] eiusdem [ve]nerab[il]is Alberti de Zichlin, regni Poloniae vicecancellarj.

ЦДІАЛ України. Ф. 10. Оп. 1. Спр. 14. С. 234–235. Копія.

Переклад

В ім'я Господа амінь. Казимир Божою милістю король Польщі, а також земель краківської, сandomirської, серадзької, ленчицької, куявської, великий князь литовський, руський, пруський, кульмський, ельблонський, померан-

* Так у документі, вірно expressis.

ський господар і дідич. На вічну пам'ять про справу. Повідомляємо змістом цієї (грамоти) всім, кому потрібно, сучасникам і прийдешнім, хто це читатиме. Що прихилиючись до внесеного прохання перед нашим маєстатом щодо шляхетного Петра Ременшівського зі Шпиколос, підчасного львівського, нашого вірно милого, зокрема, щоб його дідичне село Ременшівці, розташоване у Львівській землі та повіті, як воно у своїх межах та границях, визначених довкола, існує і відокремлене, ми перенесли і перевели з права польського або інакше руського і будь-якого іншого на право німецьке, яке інакше маґдебурзьким зветься, та переносимо і переводимо за допомогою змісту цієї (грамоти) назавжди і навічно. Відмінюючи там же всі права польські, руські і будь-які інші правила та звичаї, які цьому німецькому праву з маґдебурзьким найчастіше мали звичай перешкоджати. Крім цього, виключаємо і назавжди звільняємо всіх та кожного кметів та мешканців згаданого села Ременшів від всякої юрисдикції і влади усіх і кожного королівських наших воєвод, каштелянів, дігнітаріїв, суддів, підсудків, будь-яких інших урядників та їх возних, так, щоб перед ними або перед будь-ким з них у великих і малих справах, таких як крадіжки, вбивства, каліцтва чи будь-яких інших випадках порушень, цілком не будуть зобов'язані відповідати і не платитимуть будь-які штрафи. Тільки кметі та мешканці згаданого села Ременшів (будуть змушені відповідати) перед солтисом, що на той час буде, а солтис перед названим Петром Ременшівським, його дідичем, або іншим, що на той час буде власником села, або перед нами і нашим королівським судом. Коли нашою грамотою, запечатаною нашою печаткою, (солтис) буде покликаний, притягнутий і відісланий, та якщо у виконанні судочинства буде недбалий та ледачий, тоді не інакше як за своїм німецьким правом буде зобов'язаний відповідати у справах, що його стосуються. А в карних та смертельних справах, вище перелічених, надаємо та визнаємо змістом цієї і згаданої (грамоти) повну владу судити, виносити вирoki, карати та засуджувати солтису, що на той час буде, згідно з тим, як цього жадає та вимагає саме те німецьке право, в усіх своїх розділах, пунктах, клаузулах, статтях і умовах і вироків, однак завжди зберігаючи в усьому наші королівські права. Для засвідчення до цієї нашої грамоти печатка є підвішена.

Дано в Кракові в найближчий четвер, після дня святого Івана Хрестителя року Божого 1471. В присутності найпревелебніших і велебних у Христі отців, панів: гнєзненського архієпископа і примаса святої церкви Яна, влоцлавського єпископа Якуба, як і ясновельможних та родовитих краківського воєводи Яна з Пільчі, познанського воєводи Лукаша з Гурки, каліського воєводи Станіслава з Остророга, ленчицького воєводи Миколая з Кутна, познанського каштеляна Пйотра з Шамотул, люблінського каштеляна Добеслава Кміти з Вісьнича, серадзького каштеляна Яна Зарамби з Калінової і сондецького каштеляна Станіслава Вонтропки зі Стшеліц, коронного маршалка Яна з Ритвян і надвірного маршалка Міхала Лясоцького, (запрошених) до згаданого вище свідками. Дано рукою велебного кустоша Войцеха з Жихліна, каноніка сандомирської, гнєзненської, краківської, влоцлавської, познанської церков, підканцлера Польського королівства, щиро нам милого. За свідченням того ж велебного Войцеха з Жихліна, підканцлера Польського королівства.

REFERENCES

1. Fastnacht, A., Fastnacht-Stupnicka, A. & Gąsiorowski, A. (Comps.) (1991). *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu* [Historical and geographical dictionary of the Sanok land in the Middle Ages]. Brzozów. Pt. 1: A–I. [in Polish].
2. Fastnacht, A., Fastnacht-Stupnicka, A. & Gąsiorowski, A. (Comps.) (1998). *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu* [Historical and geographical dictionary of the Sanok land in the Middle Ages]. Brzozów. Pt. 2: J–N. [in Polish].
3. Fastnacht, A., Fastnacht-Stupnicka, A. & Gąsiorowski, A. (Comps.) (2002). *Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu* [Historical and geographical dictionary of the Sanok land in the Middle Ages]. Brzozów. Pt. 3: O–Z. [in Polish].
4. Gąsiorowski, A. & Rutkowska, G. (Comps.) (2015). *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386–1434* [Itinerary of King Vladislav Jagiello 1386–1434]. 2nd ed. Warsaw. [in Polish].
5. Gmiterek, H., Szczygieł, R. (Comps.), Gąsiorowski, A. (Ed.) (1992). *Ziemie ruskie* [Ruthenian lands]. Pt. 2: *Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku: spisy* [Officials of the Belz voivodeship and the Chełm land in the 14th–18th centuries: lists]. In *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XIV–XVIII wieku: spisy* [Officials of the former Polish-Lithuanian Commonwealth in the 14th–18th centuries: lists] (Vol. 3). Kórnik. [in Polish].
6. Janas, E. & Kłaczewski, W. (Comps.) (2002). *Ziemie ruskie* [Ruthenian lands]. Pt. 4: *Urzędnicy województw kijowskiego i czernichowskiego XV–XVIII wieku* [Officials of the Kyiv and Chernihiv voivodeships in the 15th–18th centuries]. In *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XIV–XVIII wieku: spisy* [Officials of the former Polish-Lithuanian Commonwealth in the 14th–18th centuries: lists] (Vol. 3). Kórnik. [in Polish].
7. Janas, E., Kłaczewski, W., Kurtyka, J., Sochacka, A. (Comps.), Gąsiorowski, A. (Ed.) (1998). *Ziemie ruskie* [Ruthenian lands]. Pt. 3: *Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku: spisy* [Officials of the Podolia region in the 14th–18th centuries: lists]. In *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XIV–XVIII wieku: spisy* [Officials of the former Polish-Lithuanian Commonwealth in the 14th–18th centuries: lists] (Vol. 3). Kórnik. [in Polish].
8. Kapral, M., Smereka, B. & Feloniuk, A. (Comps.) (2019). *Ruske ta Belzke voievodstva* [Ruthenian and Belz voivodeships]. In *Mista na magdeburzkomu pravi ukrainskykh zemel u XIII–XIX st.* [Towns governed by the Magdeburg law in the Ukrainian lands in the 13th–19th centuries] (Vol. 1). Lviv. [in Ukrainian].
9. Kuraś, S. (Comps.) (1983). *Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu* [Historical and geographical dictionary of the Lublin voivodeship in the Middle Ages]. Warsaw. [in Polish].
10. Liaska, V. (2013). *Districtus Podhorayensis: do problemy terytorialnoi orhanizatsii Halytsko-Volynskoho porubizhzhia u XIII–XIV stolittiakh* [Districtus Podhorayensis: on the issue of territorial organization of the Galicia-Volyn border in the 13th–14th centuries]. *Kniazha doba: istoriia i kultura*, 7, 109–136. [in Ukrainian].

11. Muczkowski, A. & Rzyszczyński, L. (Comps.) (1848). *Codex diplomaticus Poloniae* [Diplomatic Codex of Poland] (Vol. 1). Warsaw. [in Latin].
12. Pietkiewicz, K. (Comp.) (2016). *Itinerarium króla Aleksandra Jagiellończyka 1492–1506* [Itinerary of King Aleksander Jagiellonian 1492–1506]. Warsaw. [in Polish].
13. Pietruski, O. & Liske, X. (Comps.) (1884). Spis oblat zawartych w aktach grodu i ziemstwa lwowskiego [List of entries in the Lviv castle and terrestrial court books]. In *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie* [Castle and terrestrial court acts from the time of the Commonwealth from so-called Bernardine archives in Lviv] (Vol. 1). Lviv. [in Polish].
14. Pietruski, O., Liske, X. (Comps.) (1891). Zapiski sądów lwowskich od r. 1457 do r. 1500 [Notes from the Lviv courts from 1457 to 1500]. In *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie* [Castle and terrestrial court acts from the time of the Commonwealth from so-called Bernardine archives in Lviv] (Vol. 15). Lviv. [in Latin].
15. Przyboś, K. (Comp.) (1987). Ziemie ruskie [Ruthenian lands]. Pt. 1: Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka): spisy [Officials of the Ruthenian voivodeship in the 14th–18th centuries (Halych, Lviv, Przemyśl and Sanok lands): lists]. In *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XIV–XVIII wieku: spisy* [Officials of the former Polish-Lithuanian Commonwealth in the 14th–18th centuries: lists] (Vol. 3). Wrocław, Warsaw, Kraków, Gdańsk. [in Polish].
16. Rozov, V. (Comp.) (1928). *Ukraiński hramoty* [Ukrainian charters] (Vol. 1). Kyiv. [in Russian and Ukrainian].
17. Rutkowska, G. (Comp.) (2014). *Itinerarium króla Kazimierza Jagiellończyka 1440–1492* [Itinerary of King Kazimir Jagiellonian 1440–1492]. Warsaw. [in Polish].
18. Smereka, B. (2020). Rozmezhuвання сіл у Руській землі у 1422 році [Demarcation of villages in Ruthenian land in 1422]. *Ukraiński arkheohrafičniy shorichnyk. Nova seriya*, 23/24, 557–567. [in Ukrainian].
19. Sochaniewicz, S. (1921). *Wójtostwa i sołtystwa pod względem prawnym i ekonomicznym w ziemi lwowskiej* [Wójtships and sołtysships in the Lviv land in legal and economic terms]. Lviv. [in Polish].
20. Sroka, S. & Zawitkowska, W. (Comps.) (2017). *Itinerarium króla Władysława III 1434–1444* [Itinerary of King Vladislav III 1434–1444]. Warsaw. [in Polish].
21. Sułkowska-Kuraś, I. & Kuraś, S. (Comps.) (1975). *Zbiór dokumentów małopolskich* [Collection of Małopolska documents]. Pt. VIII: *Dokumenty z lat 1435–1450, uzupełnienie: dokumenty z lat 1286–1442* [Documents from 1435–1450, supplements: documents from 1286–1442]. Wrocław. [in Latin].
22. Szyszka J. (2011). Kształtowanie się podziałów terytorialnych Rusi Czerwonej na przykładzie ziemi lwowskiej [The formation of territorial divisions in Red Ruthenia – the example of the Lviv area]. *Średniowiecze Polskie i Powszechne*, 3(7), 120–140. [in Polish].
23. Szyszka, J. (2012). Terytorium i infrastruktura gospodarcza starostwa gródeckiego do połowy XVI wieku [The territory and economic infrastructure of

the Horodok starosty until the the mid-16th century]. *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, 1, 671–717. [in Polish].

24. Szyszka, J. (2016). *Formowanie i organizacja dóbr monarszych w ziemi lwowskiej od połowy XIV do początku XVI wieku* [The formation and administration of the royal estates in the Lviv land from the mid-14th century to the beginning of the 16th century]. Kraków. [in Polish].

25. Szyszka, J. (2020). Dobra pomorzańskie Kierdejów (Kierdejowiczów) w ziemi lwowskiej w XV wieku [Pomorzan estate of Kerdey (Kerdeyowych) family in Lviv land in the 15th century]. *Średniowiecze Polskie i Powszechnie*, 12(16), 161–208. [in Polish].

26. Wierzbowski, T. (Comp.) (1915). *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur* [Summaries of the Polish Crown Metrics, that stored in the largest archives in Warsaw, published after the examination of manuscripts] (Vol. 4, pt. 3). Warsaw. [in Latin].

27. Wolski, M. (Comp.) (2007). *Ziemie ruskie* [Ruthenian lands]. Pt. 5: *Urzędnicy wołyńscy XV–XVIII wieku: spisy* [Officials of the Volynia in the 14th–18th centuries: lists]. In *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XIV–XVIII wieku: spisy* [Officials of the former Polish-Lithuanian Commonwealth in the 14th–18th centuries: lists] (Vol. 3). Kórnik. [in Polish].

28. Wrede, M. (Comp.) (2010). *Itinerarium króla Stefana Batorego 1576–1586* [Itinerary of King Stefan Batory 1576–1586]. Warsaw. [in Polish].

29. Zazuliak, Yu. (2000). Zastava yak element rozdavnynchoi polityky Yahelloniv u Halytskii Rusi v XV st. [Mortgages as an element of the Jagiellon dynasty's giving policy in the Galician Rus in the 15th century]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii istorichna*, 35–36, 43–57. [in Ukrainian].

Bohdan Smereka

Candidate of Historical Sciences,

Research Fellow,

Lviv Branch of Mykhailo Hrushevsky Institute
of Ukrainian Archaeography and Source Studies
of NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1287-5440>

THREE LITTLE-KNOWN DOCUMENTS OF THE 15th CENTURY ON THE HISTORY OF LVIV LAND

Abstract. The objective of the article is to supplement the knowledge about the history of Lviv land (as a part of the Ruthenian Voivodeship) in the second and third quarters of the 15th century through the prism of selected settlements within it. The scientific novelty lies in the introduction into scientific circulation of three previously unpublished documents: the pledge of three manors (curias; one of them later became the village of Zashkovychi) by Vladislav III of Varna to Mikołaj of Milandów (1442), confirmation by Kazimir IV Jagiellonian of the right of Petro

Berla of Strutyn to own the village of Yuriiv Kut (1469), the granting of German law by the same monarch to the village of Remezivtsi (1471). The documents were found in the books of the Lviv castle (first and second) and terrestrial (third) courts. These books are stored in the Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv. **The research methodology** is based on general scientific methods of analysis and synthesis. Historical-critical and historical-comparative methods are also used to establish the probability of dating, identification of the listed localities and persons, as well as to assess the quantitative parameters contained in the acts. The same methods allow us to identify the special features of the studied documents, which distinguish them among similar grant acts of the Crown Chancellery. **The prospect of further research** is to update unknown and little-known late medieval documents to the history of the Ukrainian lands. Introduced into scientific circulation, they will serve as valuable material for various reference publishing projects. **Conclusions.** Each of the published acts is valuable both for its content and by its very existence. The first allows us to set a new date of the first mention of Zashkovychi and is also a rare example of pledge of manors by Vladislav III (rather than villages, towns or starosties). The second document also contains the first mention of the village mentioned in it (Yuriiv Kut, does not exist now), as well as of the Dolyna starostvo (capitaneatus; erroneously called the county), where this village was located. Finally, the third document is an important evidence of the spread of German law in the eastern part of Lviv land (where it was rare). In the Pomoriany estate, which included Remezivtsi, there were no more villages that received such a privilege.

Key words: Lviv land; Ruthenian Voivodeship; Kingdom of Poland; Vladislav III of Varna; Kazimir IV Jagiellonian; documents; archives.